

Motion till riksdagen

1988/89: Kr354

av Jan Hyttring m. fl. (c)

Radio- och TV-frågor

Tidigare under allmänna motionstiden har centern i en partimotion föreslagit en förstärkning av Sveriges Radio-koncernens finansiering dels genom värdesäkring av licensen, dels genom att en av TV-kanalerna öppnas för reklam. Vi har också krävt att regler nu utformas som möjliggör utnyttjande av de frekvensutrymmen som står till Sveriges förfogande till television på regional och lokal grund. I anslutning till den proposition om Sveriges Radios verksamhet som regeringen nu aviserar kommer vi ta ställning till anslagstilldelningen på radio och TV-området.

Lokalradion

Lokalradion befinner sig för närvarande i ett expansivt skede eftersom det så kallade FM4-nätet nu håller på att tas i bruk. Under hösten 1989 skall denna övergång vara klar för samtliga stationer. SR-koncernens anslagsframställning visar att denna övergång till eget sändarnät har möjliggjort en kraftig expansion av sändningstiden.

Utökad sändningstid

Under 1987/88 var den genomsnittliga sändningstiden per station och vecka 33,5 timmar. Under 1989 beräknas denna sändningstid ha ökat med närmare 50% till 49,8 timmar per vecka. Det bör särskilt noteras att denna expansion sker med oförändrat antal tjänster, dvs. ett 25-tal per station (som jämförelse kan nämnas att länsomfattande dagstidningar normalt kan ha 5–10 gånger så många anställda för motsvarande uppgifter). Många av stationerna har klarat expansionen genom personalens entusiasm för att utveckla verksamheten. Det finns emellertid flera indikationer på svårigheter att behålla pionjärandans glöd. Det är angeläget att statsmakterna nu är observanta på denna utveckling.

Etablering och utbyggnad av lokalradion i eget sändarnät är uttryck för centrala ambitioner på såväl det mediapolitiska som det kulturpolitiska området. Fullföljandet av dessa ambitioner får inte äventyras genom en orealistisk låg resurstilldelning. Regeringen har aviserat en särskild proposition om finansiering av SR-koncernen till slutet av mars. Det är angeläget att denna innehåller förslag till åtgärder som också säkerställer utvecklingen för lokalradion.

Enligt centerns mening måste beslutet om att ge lokalradion ett eget sändarnät nu fullföljas genom att de tekniska åtgärderna följs av media- och kulturpolitiskt betingade åtgärder för att förstärka och utveckla detta medium. Bland annat bör följande åtgärder vidtas:

- En plan för höjd grundbemanning bör utformas. Det synes rimligt att ingen station har färre än 40 anställda 1993.
- Stationer som arbetar under särskilda betingelser bör kunna tilldelas ytterligare medel för extra bemanning. Utgångspunkten för dessa bedömningar bör vara bland annat behovet av att täcka ett mycket stort geografiskt område eller om uppgiften som allmän serviceradio kräver extra insatser exempelvis för trafikinformation. Sändningsverksamhet på flera invandrarspråk bör också utgöra grund för resursförstärkning.
- Lokalradion måste spela en aktiv roll i regionens kulturliv. Det är därför viktigt att goda resuser avsätts för beställningsarbeten och engagemang av frilansmedarbetare.
- Samverkan mellan regionala kulturinstitutioner och lokalradion måste förbättras.
- Samverkan mellan lokalradion och Riksradios distrikt måste kraftigt förbättras.

Lokalradions tappningsrätt

Lokalradion har för närvarande rätt att efter vissa regler på sina frekvenser återutsända något av riksradios tre program. På kvällstid får P2 sändas och från midnatt till 0600 kan P3 sändas. Enligt centerns mening är den rådande ordningen inte helt tillfredsställande. Lokalradions tappningsrätt bör vara helt fri. Det är den enda rimliga lösningen mellan två företag i samma koncern.

Lokalradions beredskapsfunktioner

Flera lokalradiostationer har lyckats upparbeta en betydande färdighet i sin funktion som serviceradio till allmänheten. Vid flera olyckstillbud har man kunnat gå ut med varningar till allmänheten. För närvarande är det en mycket komplicerad procedur om man från lokalradions sida också skall bryta de tre riksprogrammen för att nå ut med varningen. Medgivande krävs från riksradios centrala ledning i varje särskilt fall. Enligt vår mening bör tekniska och administrativa lösningar nu tillskapas för att lokalradion skall kunna göra lokala inbrytningar i de tre riksprogrammen när det förligger allvarligt nödläge som kräver att viktig information utan onödigt dröjsmål kan förmedlas direkt till allmänheten. Detta bör ges regeringen tillkänna.

Permanent finska TV-sändningar

Enligt centern mening utgör de finska TV-sändningarna via Nacka-sändaren nu ett permanent inslag i huvudstadens mediabild. Den successiva

förlängningen av lagen bör därför upphöra. Lagen bör formuleras så att den gäller utan tidsgräns.

Det är angeläget att arbetet på att sprida de finska sändningarna till fler orter bedrivs skyndsamt. Enligt centerns mening bör under 1989 och 1990 finska sändningar inledas från sändarna i Västerås, Uppsala (?), Örebro, Norrköping, Skövde och Göteborg. Detta bör ges regeringen tillkänna.

Kabel-TV

Enligt kabel-TV-lagstiftningen är anläggningar som når fler än hundra bostäder tillståndspliktiga. Enligt centern mening bör gränsen för tillståndsplikt höjas till 250 bostäder. Vidare bör kommunala vårdinstitutioner och studentbostäder helt undantas från tillståndskravet

Radio och TV för utbildning

Utbildningsradion ger sedan några år tillbaka distanskurser på högskolenivå i radio och TV tillsammans med universitet och högskolor. Exempel härpå är 10-poängskurserna i Datakunskap, Idehistoriska miljöer och Vardagsjuridik. Kurserna vänder sig till såväl personer med avsikt att tentera för högskolepoäng som till personer som utan dessa ambitioner följer delar av kursen i t. ex. studiecirklar eller genom radio och TV. Kursmaterialet är så utformat att det innehåller speciella böcker och handledningar för folkbildningen. Den gemensamma komponenten i kurserna är TV-programmen som måste kunna vara användbara såväl för poängstuderande som för TV-publiken i allmänhet.

Ett betydande antal studerande har följt kurserna. Ca 37 000 poängstuderande anmälde sig sålunda till kursen i Datakunskap. Motsvarande siffror för Idehistoriska miljöer och Vardagsjuridik är ca 3 500. Antalet personer som tenterat är dock lägre. Kursmaterialet utnyttjas i stor omfattning i studieförbunden och vid folkhögskolorna. Glädjande nog lockar TV-programmen betydande tittarskaror. De tolv TV-programmen till Vardagsjuridik sågs av 300 000 – 500 000 personer trots den sena sändningstiden.

De utvärderingar som utförts visar att en stor andel av de poängstuderande saknar erfarenhet av högre studier. För Vardagsjuridik gällde detta ca 60 %.

Samarbetet med universiteten och högskolorna innebär att kursplanerna på sedvanligt sätt godkänns av linjenämnderna samt att dessa svarar för tentamen och utfärdande av utbildningsbevis.

UR utvecklar för närvarande flera kurser som i första hand vänder sig till bestämda personalgrupper som fort- och vidareutbildning. Det gäller bl. a. en 10-poängskurs i Omvårdnad – om konsten att vårda som ges i samarbete med vårdhögskolorna och som riktar sig till skilda vårdpersonalsgrupper. En 5-poängskurs i matematik sänds hösten 1990 för fortbildning av låg- och mellanstadie lärare.

Inom universitet och högskolor finns f. n. ett utbud av ca 500 distanskurser som samlar ca 15 000 studerande. Utomlands har distansundervisningen ofta en större omfattning än i Sverige. Det beror ofta på att de reguljära

utbildningarna inte är utbyggda så att de svarar mot efterfrågan. I vissa länder utnyttjas dock distansundervisningen som komplement till den övriga högskoleutbildningen. Det gäller t. ex. i Canada och Australien. Ett annat exempel är Open University och Open College i Storbritannien. Under senare år har utvecklingen av mediatekniken påverkat distansundervisningen. Ofta ingår ljud- och videokassetter. Ibland ingår också dataprogram. På flera håll utnyttjas även satelliter för distansundervisning.

Den svenska högskoleutbildningen är väl utbyggd bland annat genom satsningarna på de små och medelstora högskolorna. Även den kommunala vuxenutbildning når många. Det står dock helt klart att utbildningsbehovet kommer att öka under 90-talet. Det gäller inte minst fort- och vidareutbildning. Det har också visat sig att distansundervisning framförallt lämpar sig för vuxna människor. Detta sammanhänger med att studieformen är krävande. Den fungerar bäst för kortare kurser. Distansundervisningen har visat sig mindre lämpad för ungdomsutbildning.

Distansundervisningen är ett lämpligt komplement till den reguljära verksamheten i högskolan och vuxenutbildningen. För att den skall bli effektiv är det dock nödvändigt med samverkan mellan de olika aktörerna på området. Det är särskilt angeläget att UR, universitet och högskolor, studieförbund och intresserade folkhögskolor kan utveckla en svensk modell för distansundervisning som kan bli ett attraktivt komplement för många studerande. Vad som krävs är bl. a. insatser för att utveckla kursplaner som kan accepteras vid olika universitet och högskolor. Frågan om studierådgivning till distansstuderande måste också lösas. Samverkan och god organisation är särskilt viktiga när distanskurser skall ges samtidigt över hela landet. De studerande måste kunna få del av föreläsningar och gruppstudier som komplement till självstudierna för att nå goda studieresultat.

Vid UR:s distanskurser finansierar deltagaren själv kursmaterial, studierådgivning, föreläsningar m. m. Radio- och TV-programmen beskostas däremot med licensmedel. UR:s verksamhet, vid sidan av produktionen av radio- och TV-program, skall vara självbärande. För lärarfortbildningsinsatserna utgår dock särskilda anslag. Det är naturligtvis möjligt att vidareutveckla distansundervisningen i Sverige genom att mer permanent tilldela UR medel för bl. a. kursutveckling och studierådgivning.

Som framgår av ovanstående kan Utbildningsradion spela en central roll i utbildningsväsendet. Samtidigt är dess funktion i mediasammanhang mycket betydelsefull. Enligt centerns mening är det angeläget att en ingående analys nu kommer till stånd rörande skilda mediers roll i utbildnings-sammanhang. En central utgångspunkt för en sådan analys måste självfallet vara att det även i framtiden skall ingå i det så kallade public service-uppdraget hos SR-koncernen att genom ett särskilt företag – Utbildningsradion – erbjuda ett kvalitativt utbildningsutbud. Det kan emellertid konstateras att den tekniska utvecklingen – framförallt videoteknik samt satellit- och kabeldistribution – nu erbjuder väsentligt vidgade möjligheter att erbjuda utbildningsinsatser via media. Dessa nya möjligheter är mycket bristfälligt analyserade för svenskt vidkommande trots att många delar av denna utveckling varit känd eller förutsedd sedan lång tid. Det är

mot denna bakgrund angeläget att en framtidsinriktad översyn av den moderna mediateknikens möjligheter i utbildningssammanhang snarast kommer till stånd. I detta arbete måste självfallet Utbildningsradion delta. Vidare måste företrädare för skolväsendet, högskolan, folkbildningen och folkhögskolorna engageras i arbetet. Med tanke på frågans centrala politiska betydelse är det också naturligt att parlamentariker deltar. Översynen bör resultera i utformningen av ett nationellt program för utnyttjande av såväl gamla media – eterburen radio och TV – som nya media – framförallt satellit- och kabel-TV, video och bildskivor – i utbildningsväsendets och folkbildningens tjänst.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande utveckling av lokalradion genom bland annat höjd grundbemanning, extra bemanning för vissa uppgifter, resurser för beställningsarbeten och engagemang av frilansmedarbetare, samverkan med regionala kulturinstitutioner och samverkan med riksradios distrikt,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande fri tappningsrätt av riksradios tre programkanaler för återutsändning i lokalradion,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna om möjlighet för lokalradion att göra lokala inbrytningar i de tre riksprogrammen för att nå allmänheten med viktiga varningsmeddelanden,
4. att riksdagen beslutar anta sådan lydelse av lagen (1986:3) om rundradiosändning av finländska televisionsprogram att dess tidsbegränsade giltighet upphävs,
5. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anfördes rörande utbyggnad av de finländska TV-sändningarna till nya områden.

[att riksdagen beslutar om sådan ändring av kabel-TV-lagstiftningen att gränsen för tillståndspliktigt nät höjs till 250 bostäder samtidigt som kommunala och landstingskommunala institutioner och studentbostäder undantas från tillståndsplikt,¹]

[att riksdagen hos regeringen begär att ett nationellt program utarbetas för utnyttjande av eterburen radio- och TV, kabel- och

satellit-TV, video och bildskivor för utbildning och folkbildning enligt de riktlinjer som anges i motionen.^{2]}

Mot. 1988/89
Kr354

Stockholm den 25 januari 1989

Jan Hyttring (c)

Stina Gustavsson (c)

Stina Eliasson (c)

Bengt Kindhom (c)

Görel Thurdin (c)

Larz Johansson (c)

Marianne Andersson (c)

Marianne Jönsson (c)

Pär Granstedt (c)

¹ 1988/89: K445

² 1988/89: Ub838

